

GENERÁLNA PROKURATÚRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY
NETRESTNÝ ODBOR
Štúrova 2, 812 85 Bratislava

VI/1 Gd 95/22/1000 - 5

Bratislava, 30. mája 2022

Obecné zastupiteľstvo
Obec Varín

Varín

Vec:

Všeobecne záväzné nariadenie obce Varín č. 4/2011 o určení a zmene názvu ulíc a iných verejných priestranstiev na území obce Varín – protest prokurátora

---

Proti § 3 ods. 1 Všeobecne záväzného nariadenia obce Varín č. 4/2011 o určení a zmene názvu ulíc a iných verejných priestranstiev na území obce Varín (ďalej aj ako „VZN č. 4/2011“) prijatým obecným zastupiteľstvom obce Varín dňa 26.05.2011 podávam podľa § 6 odsek 1 písm. b), § 54 odsek 1 písm. e), § 21 odsek 1 písm. a) piaty bod, § 23 odsek 1 s poukazom na § 27 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov

protest prokurátora,

pretože ustanovenie § 3 odsek 1 VZN č. 4/2011 v časti, v ktorej obec Varín určuje názov ulice Dr. Jozefa Tisu je **v rozpore** s ustanovením § 2b ods. 3 a § 6 ods. 1 zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov v znení platnom a účinnom do 30.11.2020 (ďalej len „zákon č. 369/1990 Zb.“).

Podľa § 23 ods. 2 písm. f) zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre navrhujem napadnutú časť ustanovenia § 3 odsek 1 VZN č. 4/2011 **zrušiť alebo zmeniť tak, aby bola v súlade so zákonom.**

Podľa § 27 odsek 3 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre ak bol protest prokurátora podaný proti všeobecne záväznému právnomu predpisu uvedenému v § 21 ods. 3 písm. f) treťom bode a orgán verejnej správy zistí, že protest je dôvodný, je povinný bez zbytočného odkladu, najneskôr do 90 dní od doručenia protestu prokurátora, všeobecne záväzný právny predpis zrušiť alebo ho podľa povahy veci nahradiť všeobecne záväzným právnym predpisom, ktorý bude v súlade so zákonom, prípadne aj s ostatnými všeobecne záväznými právnymi predpismi. O

vyhovení protestu a zrušení alebo zmene všeobecne záväzného právneho predpisu alebo o nevyhovení protestu upovedomí orgán verejnej správy prokurátora v lehote podľa prvej vety.

Podľa § 27 odsek 5 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre ak orgán verejnej správy nevyhoví protestu prokurátora proti všeobecne záväznému právnomu predpisu uvedenému v § 21 ods. 3 písm. f) treťom bode, je prokurátor oprávnený podať žalobu na správny súd podľa osobitného predpisu (§ 45 ods. 4, § 359 ods. 1 Správneho súdneho poriadku).

Podľa § 45 ods. 4 Správneho súdneho poriadku prokurátor je oprávnený podať žalobu proti všeobecne záväznému nariadeniu, proti ktorému podal protest, ktorému nebolo vyhovené.

S poukazom na § 23 ods. 5 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre žiadam včas oznámiť termín a miesto zasadnutia obecného zastupiteľstva, na ktorom sa bude prejednávať protest prokurátora, nakoľko sa ho mienim zúčastniť.

O d ô v o d n e n i e :

Generálna prokuratúra Slovenskej republiky preskúmala zákonnosť Všeobecne záväzného nariadenia obce Varín č. 4/2011 o určení a zmene názvu ulíc a iných verejných priestranstiev na území obce Varín, ktoré bolo schválené Obecným zastupiteľstvom obce Varín dňa 26.05.2011 a nadobudlo účinnosť dňa 15.06.2011.

Preskúmaním predmetného VZN č. 4/2011 som dospel k záveru, že jeho ustanovenie § 3 ods. 1 - Zoznam ulíc a verejných priestranstiev obce a zásady ich používania v časti, ktorá znie:

„Zoznam ulíc v obci Varín: Dr. Jozefa Tisu“

je v rozpore s ustanoveniami § 2b ods. 3 a § 6 ods. 1 zákona č. 369/1990 Zb.

Podľa § 2b ods. 3 zákona č. 369/1990 Zb. v znení platnom a účinnom do 30.11.2020 názvy ulíc a iných verejných priestranstiev sa určujú s prihliadnutím na históriu obce, na významné nežijúce osobnosti, na veci a pod. Neprípustné sú názvy po žijúcich osobách, názvy dlhé, duplicitné, urážajúce mravnosť, náboženské alebo národnostné cítenie, jazykovo nesprávne a názvy nepríliehavé vzhľadom na históriu obce.

Podľa § 6 ods. 1 zákona č. 369/1990 Zb. v znení platnom a účinnom do 30.11.2020 obec môže vo veciach územnej samosprávy vydávať nariadenia; nariadenie nesmie byť v rozpore s Ústavou Slovenskej republiky, ústavnými zákonmi, zákonmi a medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom.

Obec má právo na plnenie úloh územnej samosprávy prijímať všeobecne

záväzné nariadenia (§ 6 ods. 1 Zákona č. 369/1990 Zb.). Obec však pri uplatňovaní tejto originárnej nariadovacej právomoci nemôže postupovať spôsobom odporujúcim ústave, ústavným zákonom a zákonom upravujúcim jednotlivé oblasti spoločenských vzťahov, v ktorých obec realizuje územnú samosprávu v zmysle ustanovenia § 4 ods. 3 zákona č. 369/1990 Zb..

Všeobecne záväzné nariadenia obcí vo veciach územnej samosprávy majú charakter normatívnych právnych aktov, ktoré musia bezvýhradne rešpektovať požiadavku na ich súladnosť so všetkými prameňmi práva vypočítanými taxatívnym spôsobom v § 6 ods. 1 zákona 369/1990 Zb., medzi ktoré patria aj platné a účinné zákony.

V danom prípade považujem vyššie uvedené ustanovenie § 3 odsek 1 VZN č. 4/2011 v časti, v ktorej obec Varín určuje názov ulice Dr. Jozefa Tisu za v rozpore so zákonom z dôvodu, že nejedná sa o názov ulice určený s prihliadnutím na významné nežijúce osobnosti a zároveň ide o názov urážajúci náboženské alebo národnostné cítienie a navyše aj o jazykovo nesprávny názov.

Považujem za nepochybné, že názov uvedenej ulice bol určený podľa mena osoby Jozef Tiso. K uvedenej osobe možno uviesť, že Jozef Tiso bol od 14.03.1939 predsedom vlády Slovenského štátu, od októbra 1939 do apríla 1945 prezidentom Slovenského štátu, pričom v uvedenom období bol z titulu predsedu Hlinkovej slovenskej ľudovej strany (HLS) najvyšším veliteľom Hlinkovej gardy – polovojskej organizácie HLS. Rozsudkom Národného súdu v Bratislave sp. zn. Tnľud 6/46 zo dňa 15.04.1947 bol právoplatne odsúdený za zločiny proti ľudskosti, za nastolenie totalitného režimu, rasové zákonodarstvo, prenasledovanie všetkých odporcov totalitného režimu, za prenasledovanie židov a ich deportácie do koncentračných táborov, za boje po boku nacistického Nemecka, potlačenie Slovenského národného povstania a rozbitie Československa, pričom mu bol uložený „trest smrti povrazom, strata občianskych práv a konfiškácia celého majetku obžalovaného“.

Podľa § 6a druhá veta zákona č. 487/2013 Z. z. o protifašistickom odboji, postavení a pôsobnosti Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov v znení neskorších predpisov, za predstaviteľov režimu Slovenskej republiky z rokov 1939 až 1945 alebo iného režimu založeného na fašistickej ideológii alebo nacistickej ideológii sa považujú členovia orgánov Hlinkovej slovenskej ľudovej strany na župnej a vyššej úrovni, príslušníci bezpečnostných zložiek štátu a osoby podieľajúce sa na nacistických zločinoch v období od 14. marca 1939 do 9. mája 1945.

Podľa § 3 ods. 1 zákona č. 553/2002 Z. z. o sprístupnení dokumentov o činnosti bezpečnostných zložiek štátu 1939 - 1989 a o založení Ústavu pamäti národa a o doplnení niektorých zákonov (zákon o pamäti národa) v znení neskorších predpisov (v znení platnom a účinnom v čase prijatia VZN č. 4/2011) nacistickými a komunistickými zločinmi podľa tohto zákona sú činy, ktoré spáchali funkcionári štátu v rozhodnom období a ktoré spočívali v používaní násillia, represii alebo iných foriem porušovania ľudských práv voči jednotlivcom alebo skupinám občanov alebo v súvislosti s ich uplatňovaním, ktoré boli trestnými činmi v čase ich spáchania alebo činmi nezlučiteľnými so základnými zásadami právneho poriadku demokratického štátu.

Podľa § 3 ods. 2 zákona o pamäti národa funkcionárom štátu je pre potreby tohto zákona verejný činiteľ a tiež osoba, ktorá bola chránená na úrovni verejného činiteľa, predovšetkým osoba, ktorá plnila riadiacu funkciu v štátnych alebo stranických orgánoch alebo organizáciách.

Pravidlá pre tvorbu názvov ulíc a iných verejných priestranstiev zákonodarca zakotvil dvojakým spôsobom, a to v pozitívnom a negatívnom zmysle. Nielen z gramatického vyjadrenia ustanovenia § 2b ods. 3 veta prvá zákona č. 369/1990 Zb., ale aj v kontexte negatívneho vymedzenia neprípustných názvov ulíc vyplývajúceho z druhej vety uvedeného ustanovenia, možno vysloviť záver, že pri určení názvu ulice je potrebné prihliadať na významné osobnosti, ktorých význam je však vnímaný v pozitívnom slova zmysle. Mám za to, že v prípade osoby Jozefa Tisa tomu tak nie je. Je nesporné, že význam každej osobnosti je potrebné vnímať v kontexte jej pôsobenia, činnosti prípadne skutkov, ktorých sa dopustil počas svojho života resp. vo vzťahu dopadu jej pôsobenia na celkovú spoločnosť. V uvedenom kontexte poukazujem na Stanovisko Historického ústavu Slovenskej akadémie vied k osobnosti Jozefa Tisu č. j.: 71/2020 zo dňa 15.06.2020 (ďalej aj ako „stanovisko Historického ústavu SAV“), z ktorého okrem iného vyplýva, že „ak postavíme osobu J. Tisa na pomyselné váhy histórie a berieme do úvahy všetky dobové dokumenty, jeho postava sa javí v negatívnom svetle. Budoval autoritatívno-totalitný režim s viacerými fašistickými prvkami, na jeho čele stála štátostrana, ktorá Tisovými slovami: „v mene národa dáva štátu snem, vládu. Strana namiesto národa rozmýšľa, strana sa nikdy nepomýli... Autoritu v slovenskej vláde budeme vždy poslúchať, aby sa jej ruka nebála zasahovať i do ľlavy“. (V ilavskej väznici bol zriadený koncentračný tábor, kde boli väznený bez súdneho rozsudku a na neurčitý čas oponenti režimu).“

S poukazom na vyššie citované ustanovenia predmetných zákonov ďalej možno vysloviť záver, že Jozefa Tisa je nutné nepochybné považovať za predstaviteľa režimu Slovenskej republiky z rokov 1939 až 1945 alebo iného režimu založeného na fašistickej ideológii alebo nacistickej ideológii, pričom tento ako funkcionár daného štátu sa v rozhodnom období dopustil činov, ktoré spočívali v používaní násillia, represii alebo iných foriem porušovania ľudských práv voči jednotlivcom alebo skupinám občanov. Inými slovami, Jozef Tiso ako najvyšší funkcionár Slovenskej republiky z rokov 1939 a 1945 páchal nacistické zločiny.

Zmyslom právnej úpravy pri určovaní názvov ulíc z hľadiska ich určenia po nežijúcich významných osobnostiach nie je resp. v minulosti ani nebolo obciam umožniť, aby určili názvy ulíc po osobách, ktorých historický význam je sporný, nie to ešte výrazne negatívny, ako tomu je v tomto prípade. Zákonodarca zároveň vylúčil pomenovanie ulíc po žijúcich osobách a to z dôvodu, aby vylúčil budovanie tzv. kultu osobnosti, ktorý je typický pre autoritatívne režimy. Z uvedeného je preto logické, že pomenovanie ulice po osobe (síce nežijúcej), ktorá bola v zmysle odborných záverov predstaviteľom autoritárskeho a totalitného režimu, je mimo rámca zákona.

Sumarizujúc uvedené považujem za nepochybné, že určenie názvu ulice po osobe Jozefa Tisa je v rozpore so zákonom, nakoľko v danom prípade nedošlo k jej určeniu s prihliadnutím na osobnosť, ktorá sa o svoju významnosť zaslúžila v pozitívnom zmysle slova (tak, ako to vyžaduje zmysel účel zákona), no jednoznačne ide o osobnosť, ktorej význam v zmysle právnych predpisov a odborných dokumentov má výrazne negatívne konotácie.

Názov danej ulice považujem zároveň aj za urážajúci náboženské a národnostné cítenie. V uvedenom kontexte možno uviesť, že ustanovením § 8 ods. 1 písm. a) zákona o pamäti národa štát zveril Ústavu pamäti národa úlohu vykonávať úplné a nestranné hodnotenie doby neslobody, hlavne analyzovať príčiny a spôsob straty slobody, prejavy fašistického a komunistického režimu a ich ideológií a účasť domácich a zahraničných osôb na nich. Z uvedeného teda vyplýva, že Ústav pamäti národa je zákonom poverený na záväznú interpretáciu historických okolností na Slovensku.

V pripojenom stanovisku Ústavu pamäti národa sp. zn. DR/2020/01404 zo dňa 11.08.2020 k osobe Jozefa Tisa (ďalej aj ako "stanovisko ÚPN") sa pritom konštatuje, že: *„V rokoch 1939 - 1945 bol Jozef Tiso z titulu predsedu HSL'S najvyšším veliteľom Hlinkovej gardy - polovojenskej organizácie HSL'S, ktorá zohrala hlavnú úlohu a iniciátora pri častokrát brutálnych perzekúciách a zaisťovaní deportácií židovských občanov do nacistických koncentračných a vyhladzovacích táborov. Po vypuknutí Slovenského národného povstania sa niektorí z jej príslušníkov podieľali na páchaní vojnových zločinov. Jozef Tiso v čase výkonu prezidentského úradu nikdy nevyslovil námietky voči vyhláškam, nariadeniam a zákonom, ktoré smerovali k potláčaniu základných práv a slobôd vybraných skupín obyvateľstva, a nikdy neodsúdil deportácie židovských občanov, naopak ich verejne obhajoval. Napriek niektorým snahám interpretovať Tisove pripomienky pri uvedených zákonoch a nariadeniach ako „pomoc Židom“, napr. prostredníctvom udeľovania tzv. prezidentských výnimiek, je potrebné uviesť niekoľko faktov. Prezidentské výnimky mali Židom dôležitým pre hospodársky život zabezpečiť ochranu pred deportáciami, ktoré v prvej vlne prebiehali od 25. marca do 20. októbra 1942 a v druhej vlne od septembra 1944 do marca 1945 počas okupácie územia Slovenska nemeckými vojskami. Väčšina z 57 628 slovenských Židov, odtransportovaných v prvej vlne deportácií, zahynula v tzv. táboroch smrti. V súvislosti s deportáciami a možným počtom udelených výnimiek je potrebné uviesť fakt, že veľká väčšina z nich bola Tisom udelená v roku 1943 a v prvej polovici roka 1944. Podľa dochovaných dokumentov sa predpokladá, že z celkového počtu asi 20 000 žiadostí získalo výnimku len asi 5 % z nich, pričom výnimka mala pred deportáciami ochrániť celú rodinu. Jozef Tiso ako najvyšší predstaviteľ štátu nesie politickú zodpovednosť za všetky perzekúcie a zásahy proti demokratickým princípom na Slovensku, či už voči židovskej menšine, alebo politickým odporcom, keďže vo svojej osobe sústreďoval viacero vysokých politických funkcií, a teda aj politickú moc.“*

Uvedené prízvukuje aj stanovisko Historického ústavu SAV, z ktorého okrem iného ďalej vyplýva, že *„(...) Jozef Tiso (v duchu kresťanského učenia – pozn.) vysvetľoval a obhajoval opatrenia, ktoré zbavovali slovenských židov základných občianskych a ľudských práv, čo vyústilo do ich násilného vyvezenia a následného vyvraždenia v nacistických vyhladzovacích táboroch. (...) Zároveň bolo na Slovensku vytvorených viacero pracovných táborov a stredísk, v ktorých boli internované stovky židovských a rómskych obyvateľov. (...) J. Tiso diskrimináciu a perzekuovanie podporoval nielen podpisom príslušných zákonov, ale aj verbálne svojimi prejavmi. (...) Tisova politická zodpovednosť za dianie v slovenskom štáte zostáva neodškrípateľná.“*

Názov ulice určený po priamom pôvodcovi perzekúcie viacerých národnostných i náboženských menšín považujem za urážajúci v zmysle zákonného korektívu. Uvedený záver odvodzujem okrem iného aj z vyjadrenia Ústredného

zväzu židovských náboženských obcí zo dňa 07.01.2005, ktoré bolo obci Varín doručené ešte pred prijatím namietaného VZN č. 4/2011. Z jeho znenia okrem iného vyplýva, že „ako zástupcovia skupiny osôb najviac postihnutej fašistickým režimom a rasovým zákonodarstvom bývalej Slovenskej republiky dôrazne odsudzujeme všetky pokusy o rehabilitáciu jej režimu, ktorý sa v úzkej spolupráci s Hitlerovou treťou ríšou podieľal na množstve zločinov proti nevinným obyvateľom. (...) Vyzývame všetky orgány Slovenskej republiky, predovšetkým však Národnú radu Slovenskej republiky, k vykonaniu krokov na odstránenie hanebného pomenovania ulice Dr. Jozefa Tisa v obci Varín.“

Z už samotnej konštrukcie určenia názvu ulice by malo vyplývať, že tento akt, ktorý je vyjadrením samosprávy obce pri správe si svojich záležitostí, by mal mať v prípade určenia názvu podľa konkrétnej fyzickej osoby vo svojej podstate oslavnú a uctievaciu funkciu. Z tohto pohľadu určenie názvu ulice po osobe, ktorá sa podľa doposiaľ nespochybniteľných historických faktov podieľala na nacistických zločinoch, celkom prirodzene uráža cítene príslušníkov toho náboženstva resp. národnosti, ktoré boli predmetom preukázaných perzekúcií. Opätovne poukazujem na stanovisko k ÚPN, kde je ďalej konštatované, že „Jozef Tiso ako najvyšší predstaviteľ štátu nesie politickú zodpovednosť za všetky perzekúcie a zásahy proti demokratickým princípom na Slovensku, či už voči židovskej menšine, alebo politickým odporcom, keďže vo svojej osobe sústreďoval viaceru vysokých politických funkcií, a teda aj politickú moc“.

Slovenskej republike navyše vyplýva z čl. 20 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach pozitívny záväzok, aby zákonom zakázala akúkoľvek vojnovú propagáciu a národnú, rasovú alebo náboženskú nenávisť, ktorá predstavuje podnecovanie k diskriminácii a násiliu. Medzinárodnoprávne konformný výklad etického korektívu zákona č. 369/1990 Zb. tiež jednoznačne vylučuje možnosť, aby bol formou určenia názvu ulice uctený hlavný funkcionár Slovenskej republiky, ktorý podpísal všetky nariadenia smerujúce k štátom riadenej diskriminácii a perzekúcii židovskej a rómskej menšiny. Namietané ustanovenie VZN č. 4/2011 preto priamo odporuje čl. 20 uvedeného paktu.

V neposlednom rade poukazujem na skutočnosť, že názov ulice určený namietaným VZN č. 4/2011 je jazykovo nesprávny, čo považujem za rozpor s doslovným znením zákona. V zmysle Pravidiel Slovenského pravopisu Slovenskej akadémie vied, Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra, sa slovo Tiso, ako životné podstatné meno mužského vzoru, skloňuje podľa vzoru chlap. Na tomto základe potom jazykovo správne použitie uvedeného slova v tzv. druhom páde (genitív), v kontexte určenia názvu ulice, je ulica Dr. Jozefa Tisa a nie Dr. Jozefa Tisu, ako je to uvedené v namietanom ustanovení VZN č. 4/2011. Z uvedeného je zrejmé, že názov inkriminovanej ulice je jazykovo nesprávny a teda aj v rozpore so zákonom.

Argumenty o nezákonnosti podporuje a znenie aktuálne platnej a účinnej právnej úpravy ustanovenia § 2b ods. 3 zákona č. 369/1990 Zb. v znení platnom a účinnom od 01.12.2020.

Na základe zákona č. 338/2020 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 125/1996 Z. z. o nemorálnosti a protiprávnosti komunistického systému a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej aj ako „novela“), bolo do znenia ustanovenia § 2b ods. 3 zákona č. 369/1990 Zb. okrem

iného doplnené: „*Nepripustné je určiť názov ulice alebo iného verejného priestranstva po predstaviteľoch režimu Slovenskej republiky z rokov 1939 až 1945 alebo iného režimu založeného na fašistickej ideológii alebo nacistickej ideológii alebo režimu založeného na komunistickej ideológii; to neplatí, ak ide o predstaviteľov režimu, ktorí sa zapojili do odporu proti takémuto režimu.*“

Dôvodom uvedenej novely bola v zmysle jej dôvodovej správy potreba jasného pomenovania a spresnenia spoločenského konsenzu na nelegitímnosti, zločinnosti a potreba odsúdenia fašistického a komunistického totalitného režimu. Z uvedeného teda vyplýva, že novela tým, že rozšírila nepripustné názvy ulíc v zákone č. 369/1990 Zb., spresňuje výklad právnej úpravy platnej a účinnej do 30.11.2020 (interpretačný účinok) a v zmysle prechodného ustanovenia *pro futuro* obdobné uctievanie predstaviteľov totalitných režimov už výslovne zakazuje (preventívny účinok). Interpretačný účinok aktuálne platnej a účinnej právnej úpravy je potrebné aplikovať aj na znenie právnej úpravy účinnej do 30.11.2020.

Záverom je potrebné konštatovať, že obciam a mestám resp. obecným (mestským) zastupiteľstvám prislúcha v zmysle § 6 ods. 1 zákona č. 369/1990 Zb. rešpektovať zákony, nie ich prispôbovať špecifickým miestnym potrebám. Pokiaľ zároveň zákonodarca obciam a mestám zveril normatívnu právomoc v určitej oblasti spoločenských vzťahov a to formou konkrétneho zákonného splnomocnenia, sú samosprávy povinné rešpektovať zákonné mantinely takého splnomocnenia a prijať takú právnu úpravu, ktorá nebude v rozpore so zákonom.

S poukazom na všetky vyššie uvedené skutočnosti považujem protest prokurátora za dôvodný a žiadam, aby Obecné zastupiteľstvo obce Varín na svojom zasadnutí podľa § 27 odsek 3 zákona o prokuratúre bez zbytočného odkladu, najneskôr v lehote do 90 dní od doručenia tohto protestu ustanovenie § 3 odsek 1 Všeobecne záväzného nariadenia obce Varín č. 4/2011 o určení a zmene názvu ulíc a iných verejných priestranstiev na území obce Varín v časti, v ktorej obec Varín určuje názov ulice Dr. Jozefa Tisu zo dňa 26.05.2011 **zrušilo** alebo **zmenilo** tak, aby bolo v súlade so zákonom.

JUDr. Peter Mihál
prokurátor